THE ISRAELITE PRESS
of Western Canada.
The only Jewish Newspaper
אידישע וואָרט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year.
Est. 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg Manitoba

דער פּאָליטישער קריזיס אין עסטרייך

(פון אונזער קאָרעספּאָנדענט)

פון א. בן נחום

עסטרייך לעבט איצט איבער זייער א שאַרפן פּאָליטישן קריזיס. שוין ניט איינמאָל איז געווען א באַמענט, ווען די באַפעלקערונג פון דער קליינער פּרעראַטיווער רעפּובליק האָט מורא געהאַט, אז דער "היימאַט שוץ" אָדער דער "היימאַטשוץ", וואו עס גרופּירן זיך אַלע רעכטע עלעמענטן פון דעם לאַנד, וועלן מיט געוועלד אין די הענט דורכפירן א מלוכה־איבערקערעניש. און איבערנעמען די מאַכט צו זיך אין די הענט אריין. ניט איינמאָל האָט דאָס געשעענסטער פון א פאַרביסענער צווייטער מלחמה, פון טעג פון באַם אין טערער געשווענט איבער די קעפּ פון די אַנגעשראָקענע אייגוואוינער. מען קאָן זאָגן, אז נאָר א דאַנק דער קרוינער פאַרלייגן פון דעם איצטיקן ראש פון דער רעגירונג, ה' שאַבער, אין די סכנה איבערגעגאַנגען. און דאָס לאַנד קאָן האָבן אויף א מער רואיקערן עתיד. איך זאָג: קאָן האָבן. ווייל אין דער אמת'ן קאָן מען אין עסטרייך קיינמאָל ניט זיכער זיין מיט דעם מאָרגנדיקן טאָג, כל זמן עס געפינען זיך אין לאַנד די אייבער די ציין באַוואַפנטע אַרגאַניזאַציעס ("היימוועהרן") און דער סאָציאַליסטישער שער "שוץ־בונד"), וועלכע זיינען אימער גרייט זיך צו וואַרפן איינע אויף די אַנדערע. מען דערט אפילו איצט זייער א סך וועגן זייער אונזיכערונג. אָבער ניט אַזוי לייכט וועט דאָס געלונגען דעם ענערגישן שאַבער דאָס דורכצופירן אין לעבן.

פון וואַנען שטאַמט אָט דער דאָזיקער קריזיס און וואָס פאַר א סיבות האָבן אים צו געבן אַזא שאַרפן כאַראַקטער? דעם ענטפער אויף דעם מוז מען זוכן אין דער עסטרייכישער קאָנסטיטוציע. לויט איר, נייטראַלאַר, איז עסטרייך צעטיילט געוואָרן אויף אַכט באַזונדערע, גאַנצלאַך אַוטאָנאָמישע "לענדער", וועלכע זיינען, אין׳ם באַציִג צו די אינערלאַכע ענינים, מיט גאָרנישט ניט אָפּהייגיק פון דער צענטראַלער רעגירונג. אָט די לעצטע איז דורך דעם שטאַרק עגוזדן און באַגרעניצט דורכן פאַרלאַמענט. דעם נאַציאָנאַלן ראַט, דער ראַט באַשטימט די רעגירונג, און ניט דער פּרעזידענט פון דער רעפּובליק; דער דער ראַט, האַלט אָפּ זיינע זיצונגען אַן אויפהער און אַן זיין חסכמה קאָן די רעגירונג גאָרנישט אויפטאָן, ווייל זי פאַרמאָגט ניט דאָס רעכט צו אַרויסגעבן דעקרעטן אויף איר איינענער האַנט.

לויט דער קאָנסטיטוציע איז די חיפּס שטאַט פון דער פעדעראַטיווער רעפּובליק, ווין, אינערקענט גאָרנאָר אַלס א "לאַנד", אין באַזונדערן אַלע רעכט וואָס פליסן פון דאָרט אַרויס. באַלד נאָך דער רעוואָלוציע זיינען די סאָציאַליסטן געוואָרן די איינציקע פּאַרטייען, וועלכע האָבן אין דער רעגירונג, די רעגירונג, געפענטעט דורך דער קאָנסטיטוציע, האָט געוויס גאָרנישט געקאָנט טאָן צו אָפּהייגן די מאָרקסיסטישע תלמידים", וועלכע זאָרגן פון שטענדיק אָן נאָר פאַר אין טייל פון דער באַפעלקערונג: דעם אַרבעטער קלאַס, און די לעצטע האָבן די גאַנצע צייט ניט אויפגעהערט צו פּראָטעסטירן קעגן דעם דאָזיקן מצב, פאַרערגיק דיק פון דער רעגירונג, זי זאָל זיך זעען אַריינמישן אין די אינערלאַכע ענינים פון׳ם "לאַנד" ווין נאָר דערצו האָט מען געראַפט קודם־כל ענדערן די קאָנסטיטוציע. און אויסדם קאָן מען אַזוי לייכט ניט דורכפירן, ווייל, כדי מען זאָל קאָנען ענדערן א קאָנסטיטוציע, מוז מען האָבן אַן הסכם פון צוויי דרינטל שטימען — א צאָל, וואָס אַלע בורזשואַזע פּאַרטייען צוזאַמען גענומען פאַרמאָגן ניט, און וועלן אפשר קיינמאָל ניט פאַרמאָגן.

דער "היימוועהרן" האָט די גאַנצע צייט געדראָעט דאָס סאָציאַליסטן מיט א מאָרש אויף ווין און האָט אָפּט פאַרגעלייגט דער רעגירונג זיין היילף צו דורכפירן מיט כח די נויטיקע שנעיים, נאָר דערצו אין נאָר קיינמאָל ניט געקומען. ראַשיִן, איז דער "שוץ־בונד" געווען זייער שאַרף אין די ערשטע יאָרן נאָך דער רעוואָלוציע און, שנית, האָבן די רייכע אַליין מורא געהאַט זיך אָנצוטרויען דעם "היימוועהרן", וועלכער איז אין אָנגעפירט פון עקסטרעמע רעאַקציאָנערן פון׳ם לאַנד.

בינו לבינו זיינען דעם 15טן יולי, 1927 אויסגעבראָכן אין ווין די אומרוען, וועלכע האָבן די באַלשעוויקעס שיר ניט גע־בראַכט צו דער מאַכט. מען האָט דאַמאָלט באַשיינפערלאַך אַרויסגעזען, ווי ווייט אומעטיקיט און שוואַך׳ס איז די רעגי־רונג. נאָר א דאַנק דעם דעמאָלדיקן פעסטן ראש פון דער ווינער פּאָליציי, און דעם איצטיקן קאַנצלער שאַבער, איז די עסטרייכישע רעפּובליק אָפּגעראַטעוועט געוואָרן פון דעם באַלשעוויסטישן אויפ־שטאַנד. די סאָציאַליסטן האָבן צוליב דעם דאָזיקן אויפשטאַנד זייער פיל פאַרלאָרן אין זייער השפעה אויף דער עסטרייכי־שער באַפעלקערונג. מען האָט זיי לחלוטין ניט־באַשולדיקט אין דעם, אז דאָס האָבן זיי געבראַכט צו דעם אויסברוך פון די רודערנישן. מ׳האָט זיי נאָר קריטיקירט דערפאַר, וואָס זיי האָבן מיט א סך שווער געמאַכט שאַבערן אַז איינשטיין דאָס לאַנד און וואָס זיי האָבן געפירט קעגן אים און קעגן דער ווינער פּאָליציי א פאַר־ביס׳ענע אגיטאַציע.

פון דאַמאָלסט אָן הויבט זיך אָן דער אויפשוואונג פון׳ם "היימוועהרן". אונטער דער השפעה פון דעם קאַנצלער פון יענער צייט, דעם מאַניסטער סייפעל, ווערט דורך די רעגירונג, געפענטעט דורך דער קאָנסטיטוציע, האָט דער׳ באַפעלקערונג צו עמפּן קעגן דעם מאַרקסיזם און קעגן דעם אומגעלומ־פּערטער קאָנסטיטוציע. די אַנגעשראָקענע ניט סאָציאַליסטישע שיכטן פון׳ם פאָלק באַפן אויף מיט א באַזונדערער באַגייס־טערונג דעם קולקורא. די רייען פון דעם "היימוועהרן" ווערן גרעסער פון טאָג צו טאָג. ס׳פליסן איין אין זייערע קאַסעס אומעהויערע סכומים פון געלט. מען באַ־קומט מלבושים און געוועהר; ס׳הויבן זיך אָן צו באַוויין אין פאַרשיידענע שטעט אין דערפער, און אפילו אין דער ווינער שטאָט גופא, די דיסציפּלינאַרישע חיילות פון׳ם "פאַשיסטישן פליגל", וועלכע ווינ־דורך מאַניפעסטאַציעס אויסדריק זייעפ־דיק אַז אין דער אמת׳ן געוואָלט שוין וואָס גיכער קומען צו א קאָמפּראָמיס אויף א לענגאַרן וועג, איידער צו באַנוען געוועהר. בלויז די אַלטע מיטגלידער פון דעם "היימוועהרן", וועלכע געריינען נאָך די "גוטע צייטן" פון׳ם אַמאָליקן אימפּעריאַליזם, האָבן ליב צו אַרויסגיין אויף יעדער שריט און טריט זייער מלחמה שטימונג. די מאַיאָרי־טעט אָבער, די יונגע, די רייכע, די וועלכ־כע האָבן ערשט פריש געמאַכט זייער קר־מען צו דער רעכטער אַרגאַניזאַציע, שטיי־ען אָבער גאָר ווייט פון ראַדיקאַלע קאָמפּ־מישלען. אנשרעקן אביסל די מאַרקסיסטן, מיט פאַראַדן און מיט מאַניפעסטאַציעס, צעטומלען זיי מיט דעם קלאַנג פון כלי־זין, — מחיכא תתיא. נאָר באַלאַנגען זיין אין צו פאַרגיס׳ן בלוט, פאַלן אַליין אפשר א קרבן אויפ׳ן פעלד־שלאַכט, און אַריינ־שלייפערן דאָס לאַנד אין א מורא׳דיקן אָפּגרונט פון ליידן און פּיין, — ניין, אויף דעם האָט קיינער פון די "היימוועהרן" גבורים קיינמאָל קיין גרויסן חשק ניט גע־האַט. די קעפּ פון דעם רעכטן פליגל וויינען דאָס גאַנץ גוט און זיי זיינען דערפאַר גרייט אויף געוויסע תחומים, אבי די קאָנ־סטיטוציע זאָל וואָס גיכער פאַרבעטן ווערן.

פאַר׳די סאָציאַליסטן, פון דער צווייטער זייט, האָט אויף בעסער געלוינט צו פאַרענדיקן וואָס גיכער מיט דער אַנגע־שטרענגטער לאַנג. און דאָס האָבן זיי גע־דאַרפט טאָן צוליב זייער ווינטיקיקע טע־מים, ווייל, די מאַרקסיסטן זיינען געווען מער ווי איבערצייגט, אז אויב שאַבער וועט דורכפאַלן אין זיין מיסיע, וועט גע־וויס וואַגען, דער מלחמה מיניסטער, קר־מען צו דער מאַכט. אָט דער לעצטער איז שוין גאָר אַן אַנדער מענש. ער וועט שוין ניט וועלן באַנוצן שכל און חכמה, בכדי צו זיין, — אַלע אידן זיינען צופרידן, — זאָגט יאַנקל מיט א זיכערן טאָן, — און דערביי פאַרלירט ער ניט קיין צייט, ער וואַרפט אַן אויסמיידן אין זיין מיסיע, וועט גע־וויס וואַגען, אַז דאָס האָבן זיי גע־דאַרפט טאָן צוליב זייער ווינטיקיקע טע־מים, ווייל, די מאַרקסיסטן זיינען געווען מער ווי איבערצייגט, אז אויב שאַבער וועט דורכפאַלן אין זיין מיסיע, וועט גע־וויס וואַגען, דער מלחמה מיניסטער, קר־מען צו דער מאַכט. אָט דער לעצטער איז שוין גאָר אַן אַנדער מענש. ער וועט שוין ניט וועלן באַנוצן שכל און חכמה, בכדי דערווייל אויף א חדש, אָבער גלויבט מיר, מ׳וועט שוין אין יפו מער ניט גיין שעכ־טען . . . און ווייסט איר וואָס איך וועל אייך זאָגן, איך זאָג אייך, אז די רעגירונג איז נאָך ניט געווען זיכער צו די קאַצעס ווען׳ם זיך אייגנהאַלטן, האָט זי געוואַרט ביז ביינאַכט, ווייל ווי איז דאָס טאָקע געהערט געהערט געוואָרן, אז א קצב זאָל זיך איינ־האַלטן אין ניט שעכטן דאָנערשטאָג אויף שבת? . . .

— אין גאָס טומלט זיך. עס דערהערן זיך פרייד אויסגעשריען. קצבים האָבן גע־זונט, שרייט מען הורא! קלינגט דער חזי־רא, פונקט ווי אין יענע טעג ווען די באַל־פור דעקלאַראַציע איז געגעבן געוואָרן: מען שעכט שוין! מען שעכט שוין! צוויי וואָכן געוואָרן און מאָרגן וועט שוין זיין פרייש! בשר . . . פלייש! . . .

— אָבער זע נאָר יאַנקל, ברודער, א נאַנצע שטאָט פרייט זיך, זעט א שמחה, אויסגעפירט . . . די אַראַבער פון יפו האָבן געכאַפּט א מפּה, אָבער ווייסט ווער אין תל־אָביב עס פרייט זיך שוין נאָך ניט פון דעם זיג?

— ניט אמת! — קאָכט זיך יאַנקל, אין־נען . . .

איז שוין גרויס מיט די אויגן יענעם דורס צו זיין, — אַלע אידן זיינען צופרידן, — זאָגט יאַנקל מיט א זיכערן טאָן, — און דערביי פאַרלירט ער ניט קיין צייט, ער וואַרפט אַן אויסמיידן אין זיין מיסיע, וועט גע־וויס וואַגען, אַז דאָס האָבן געפונען חן ביי גאָט אין די אויגן, פאַרלאָזן דאָס בלוטיקע לאַנד אין׳ציט און אייערע אויגן האָבן ניט געזעען דעם גרויסן אומגליק פון איי־ער פאָלק, האָבן ניט געזעען האָסן קעפּ און שפּאַלטן בייבער, האָבן ניט געזען אַרויסרייסן קינדער פון מוטערס אַרעמס און אַראָפּוואַרפן פון די זעקס שטאָקן, און אייערע פיס האָבן ניט געשפּאַנט אויבער טויטע ערפּער, זיינען ניט געגאַנגען ביי די קעבעל אין בלוט און ביז די קני אין פעדערן און שערבלאַך, — איר זאָלט דאָס קיינמאָל ניט זעען. שוין זשע וועט איר ציקוקן ווי אייערע ברידער טרינקען זיך אין׳ זייער בלוט און טרערן און וועט אונז אויסגעמאַגערט קעלבלאַך. ער פירט זיי צו דער שחיטה. ער אַליין, דער קצב, גייט פאַראויס כמעט ווי דער אָנפירער פון א פייערלאַכן פאַראַד, די קעלבלאַך נאָך מיט אַן פון׳ן צייט צו צייט שרייט ער הייזעריק אַרויס מיט פרייד צום עולם אויף די גא־סען:

— מיר האָבן געזיגט! מען שעכט שוין! די קעלבלאַך לויפן, שפּאַרן זיך נאָר ניט אין, זיי ווייסן ניט, אז דאָס פירט מען זיי צו דער שחיטה, שוין צוויי וואָכן ווי זיי שטייען ביי דעם קצב אין שמאַל אויף אַלעם פאַרטיק און פון וואַנען זאָל זיי דאָס איינפאַלן פלוצלונג, אז מ׳רעכנט זיי ניט פאַר קיין קי צו האָדעווען? לויפן זיי מיט פרייד אין מיטן פון דער פאַרנע־אַרויסשטרעקנדיק די האַנט פון א לויפנ־דיק שיפל אויפ׳ן טייך.

די שטאָט תל־אָביב איז פאַרלייגט מיט א גרויען נעפּל. די נאַכט האָט זיך געראַנ־געלט מיט דער פייכקייט און זי ניט גע־קאָנט באַזיגן. עלעקטרישע לעמפּעלאַך אויף די נאַסן האָבן ווי געלונען אויף די טונקלע נאַסן. דער געפּידער אין שטאָט איז גרויס, א קליניקייט, אַזאַ זיי׳ן שוין צוויי וואָכן ווי די רעגירונג וויל דאָס צווינגען די אידן צו שעכטן דוקא אין יפו, ביי די אַראַבער אין זייער שעכט הויז און א שטאָט א גאַנצע האָט געזאָגט "ניין" — וואָס הייסט עפּעס אַנשטאָפּן די אַרא־בער מיט טויזנטער פונטן, אז מען קאָן אין דער אייגענער שטאָט שעכטן? און דערפאַר איז טאַקע די שמחה אַזוי גרויס. אידן האָבן געזיגט.

אויף דער ברייטער אַלענבי גאַס באַ־ווייזט זיך א דעמאָנסטראַציע: א קצב פירט אין שעכט הויז דריי אויסגעמאַגער־טע, פאַרדאַרטע קעלבלאַך. ער פירט זיי צו דער שחיטה. ער אַליין, דער קצב, גייט פאַראויס כמעט ווי דער אָנפירער פון א פייערלאַכן פאַראַד, די קעלבלאַך נאָך אים און פון צייט צו צייט שרייט ער הייזעריק אַרויס מיט פרייד צום עולם אויף די גא־סען:

— מיר האָבן געזיגט! מען שעכט שוין! די קעלבלאַך לויפן, שפּאַרן זיך נאָר ניט אין, זיי ווייסן ניט, אז דאָס פירט מען זיי צו דער שחיטה, שוין צוויי וואָכן ווי זיי שטייען ביי דעם קצב אין שמאַל אויף אַלעם פאַרטיק און פון וואַנען זאָל זיי דאָס איינפאַלן פלוצלונג, אז מ׳רעכנט זיי ניט פאַר קיין קי צו האָדעווען? לויפן זיי מיט פרייד אין מיטן פון דער פאַרנע־אַרויסשטרעקנדיק די האַנט פון א לויפנ־דיק שיפל אויפ׳ן טייך.

די שטאָט תל־אָביב איז פאַרלייגט מיט א גרויען נעפּל. די נאַכט האָט זיך געראַנ־געלט מיט דער פייכקייט און זי ניט גע־קאָנט באַזיגן. עלעקטרישע לעמפּעלאַך אויף די נאַסן האָבן ווי געלונען אויף די טונקלע נאַסן. דער געפּידער אין שטאָט איז גרויס, א קליניקייט, אַזאַ זיי׳ן שוין אין האַלט פון דער רעגירונג ווייל דאָס צווינגען די אידן צו שעכטן דוקא אין יפו, ביי די אַראַבער אין זייער שעכט הויז און א שטאָט א גאַנצע האָט געזאָגט "ניין" — וואָס הייסט עפּעס אַנשטאָפּן די אַרא־בער מיט טויזנטער פונטן, אז מען קאָן אין דער אייגענער שטאָט שעכטן? און דערפאַר איז טאַקע די שמחה אַזוי גרויס. אידן האָבן געזיגט.

אויף דער ברייטער אַלענבי גאַס באַ־ווייזט זיך א דעמאָנסטראַציע: א קצב פירט אין שעכט הויז דריי אויסגעמאַגער־טע, פאַרדאַרטע קעלבלאַך. ער פירט זיי צו דער שחיטה. ער אַליין, דער קצב, גייט פאַראויס כמעט ווי דער אָנפירער פון א פייערלאַכן פאַראַד, די קעלבלאַך נאָך אים און פון צייט צו צייט שרייט ער הייזעריק אַרויס מיט פרייד צום עולם אויף די גא־סען:

— מיר האָבן געזיגט! מען שעכט שוין! . . . .

— זיי וועלן דאָך צעפּיפּעט ווערן די אַראַבישע קצבים ווען זיי וועלן מיך דער־זעען מיט׳ן וואָגן פלייש, און איך וועל זיי אַריינפאָרן מיט׳ן דרישל ביז צום נאָז, זאָלן זיי ווייסן די חזרים, אז אידן זיינען ניט קיין פּראָמאַכן . . . . ! שוין צוויי וואָכן ווי מען שעכט ניט! . . . . חברה, היינט ביי־נאַכט, אזוי אַרום איינס אויסגעך. ווען דאָס אַרויסגיין! קבצנים וועלן אין גערודער, לעבן ווער דאָס הכמיה לויפט מען אין שרייט: "הורא־הורא! יאָ, אַר־ראי! פון ירושלים איז טאַקע אָנגעקומען הורכ׳ן טעראָפּאָן פון דער רעגירונג, אז א חדש צייט דערלויבט זי צו שעכטן אין תל אביב. וואָס דען? בלוט־ענגלענדער פאַסט דאָך ניט זיך אונטערגעבן, נו, זאָגט ער אַנקל, דער פלייש־פירער פון שטאָט, איז א פאַרבאַפּטער אַרויס אין שטוב. זיין פּנים האָט געפלאַמט און געשטראַלט פון פרייד, זיין היטל איז געווען פאַרדרוקט אויף א זייט. איבער זיין שטערן האָבן פון אונטערן היטל אַרויסגעשטעקט עטלאַכע נאַס־פאַרשווייצטע הערעלאַך, וועלכע האָבן אויסגעזען מער ווי שטשעטינעס פון א זון בערשטל. דאָס פאַרשמאַלצעוועטע רעקל אונטערן אָרעם געהאַלטן, און א פאַר־שמאַטער האָט ער גלייך ביים אַריינגאַנג אין שטוב אפילו ניט באַמערקט צי איז דאָרט אימעצער דאָ. ס׳איז אים אויגנ־לאַך איצט קיינער ניט אָנגעגאַנגען, ניט זיין ווייב, ניט דער קינדער און זיינע גוטע ברידער, וואָס זיינען פונקט דאַמאָלט, אין דעם פאַרנאַכט, ביי־אים צוגאַסט געווען און אויף זיין סערעטעגער סאַפּקע זיך אויסגעזעצט ווי ביים טאַטן אין ווייב־גאָרטן. אין דעם פאַרנאַכט זיינען זיי גע־זעסן און גשמעקסט מיט דער יאַנקעליכע, מען האָט גערעדט וועגן די לעצטע גע־שעענישן אין לאַנד אין איבערהויפּ אין־בער דעם, אז עס לוינט זיך ניט דעם קאָפּ אַראָפּלאָזן אוי ברייגנען דערצו אז מען זאָל דאַרפן פאַרוואַרפן די ציין אויף די באַנטעס.

— דאַרף דאָס לעבן קאָנען אויסקומע־טשען אַזוי ווי מען קוועטשט אויס א ליי־מענע, ביז׳ן לעצטן טראָפּן זאַפט, ברידער, — זאָגט איינער פון די אָפּטימיסטן און אַלע צעראַכן זיך אויף א קול.

אין פון דעם געלעכטער איז דאָס יאַנקל אַריין אין שטוב. דער עולם איז שטיל גע־בליבן. מ׳האָט עפּעס גלייך דערקאָנט. אז מיט יאַנקלען איז עפּעס געשען. יאַנקל איז אַריין פון אַלקער צו אַלקער און צוריק געקומען. און עבדיאַך האָט ער מיט האַלב בע וועדטער אַרויסגעזאָגט:

— מען שעכט שוין! . . . . מען שעכט שוין! . . . .

— זיי וועלן דאָך צעפּיפּעט ווערן די אַראַבישע קצבים ווען זיי וועלן מיך דער־זעען מיט׳ן וואָגן פלייש, און איך וועל זיי אַריינפאָרן מיט׳ן דרישל ביז צום נאָז, זאָלן זיי ווייסן די חזרים, אז אידן זיינען ניט קיין פּראָמאַכן . . . . ! שוין צוויי וואָכן ווי מען שעכט ניט! . . . . חברה, היינט ביי־נאַכט, אזוי אַרום איינס אויסגעך. ווען מען האָט אַריינגיסן! קבצנים וועלן אין שרעות רוטשילד אַריינשמעקן אויף וואָס די וועלט שטייט . . . . איצט איז קיין צייט ניטא, מ׳דאַרף שוין איינשפּאַנען און אין שאַכט־הויז פאָרן, מ׳דאַרף שוין פירן . . . . ווען איר חברה, אז קצבים זאָלן אין 2 וואָכן אויסהאַלטן א סטרייק און ניט שעכ־טן וועט איז נאָך ניט געהערט געוואָרן, די אַראַבער וועלן דאָך צעפּיקעט! . . . פאַר־

באַנייט די שחיטה

(א תל־אָביב׳ער בילדל)

פון אברהם בליי

שטייט איר, אַלע מענטשן אין דער וועלט קאָנען סטרייקן, אפילו קוחרים, הענדלער, באַלטעלאָכעס, אַלע נאָר ניט קיין קצבים... א קצב, אים ציט צו בלוט, ער קאָן אָן קיין בלוט ניט לעבן, אזא נשמה האָט שוין דער קצב. אָט נעמט מיך אַליין, איך בין נאָר א פלייש־פירער און ווען איך בין פרייִ און האָב ניט וואָס צו טאָן, ליג איך אָבער אין בוינע . . . עס ציט אהין . . . דאַרטן שטעקט מיר און גענוג!

— וואָס־זשע יאַנקל, הייסט עס, אז עס וועט שוין טאַקע קיין פלייש אין תל־אָביב?

— נאָך ווי אַזוי! איר ווייסט חברה, איך שטיי מיר אַזוי אין גאַס און וואַרף אויג, אויב איז דאָ רעסטאָראַן, עפּעס האָט מען געזאָגט אַז דאָרטן געפינט זיך קעמ־פּלייש, טראַכט איך, אז אָך און־ווי וועט זיין צו אייך, אז איך וועל אייך פאַקן מיט אַמאָל. פּרוצים דערהער איך א טומל, א גערודער, לעבן ווער דער הכמיה לויפט מען אין שרייט: "הורא־הורא! יאָ, אַר־ראי! פון ירושלים איז טאַקע אָנגעקומען הורכ׳ן טעראָפּאָן פון דער רעגירונג, אז א חדש צייט דערלויבט זי צו שעכטן אין תל אביב. וואָס דען? בלוט־ענגלענדער פאַסט דאָך ניט זיך אונטערגעבן, נו, זאָגט ער אַנקל, דער פלייש־פירער פון שטאָט, איז א פאַרבאַפּטער אַרויס אין שטוב. זיין פּנים האָט געפלאַמט און געשטראַלט פון פרייד, זיין היטל איז געווען פאַרדרוקט אויף א זייט. איבער זיין שטערן האָבן פון אונטערן היטל אַרויסגעשטעקט עטלאַכע נאַס־פאַרשווייצטע הערעלאַך, וועלכע האָבן אויסגעזען מער ווי שטשעטינעס פון א זון בערשטל. דאָס פאַרשמאַלצעוועטע רעקל אונטערן אָרעם געהאַלטן, און א פאַר־שמאַטער האָט ער גלייך ביים אַריינגאַנג אין שטוב אפילו ניט באַמערקט צי איז דאָרט אימעצער דאָ. ס׳איז אים אויגנ־לאַך איצט קיינער ניט אָנגעגאַנגען, ניט זיין ווייב, ניט דיר קינדער און זיינע גוטע ברידער, וואָס זיינען פונקט דאַמאָלט, אין דעם פאַרנאַכט, ביי־אים צוגאַסט געווען און אויף זיין סערעטעגער סאַפּקע זיך אויסגעזעצט ווי ביים טאַטן אין ווייב־גאָרטן. אין דעם פאַרנאַכט זיינען זיי גע־זעסן און גשמעקסט מיט דער יאַנקעליכע, מען האָט גערעדט וועגן די לעצטע גע־שעענישן אין לאַנד אין איבערהויפּ אין־בער דעם, אז עס לוינט זיך ניט דעם קאָפּ אַראָפּלאָזן און ברייגנען דערצו אז מען זאָל דאַרפן פאַרוואַרפן די ציין אויף די באַנטעס.

— דאַרף דאָס לעבן קאָנען אויסקומע־טשען אַזוי ווי מען קוועטשט אויס א ליי־מענע, ביז׳ן לעצטן טראָפּן זאַפט, ברידער, — זאָגט איינער פון די אָפּטימיסטן און אַלע צעראַכן זיך אויף א קול.

— מען שעכט שוין! . . . . מען שעכט שוין! . . . .

— זיי וועלן דאָך צעפּיפּעט ווערן די אַראַבישע קצבים ווען זיי וועלן מיך דער־זעען מיט׳ן וואָגן פלייש, און איך וועל זיי אַריינפאָרן מיט׳ן דרישל ביז צום נאָז, זאָלן זיי ווייסן די חזרים, אז אידן זיינען ניט קיין פּראָמאַכן . . . . ! שוין צוויי וואָכן ווי מען שעכט ניט! . . . . חברה, היינט ביי־נאַכט, אזוי אַרום איינס אויסגעך. ווען מען האָט אַריינגיסן! קבצנים וועלן אין שרעות רוטשילד אַריינשמעקן אויף וואָס די וועלט שטייט . . . . איצט איז קיין צייט ניטא, מ׳דאַרף שוין איינשפּאַנען און אין שאַכט־הויז פאָרן, מ׳דאַרף שוין פירן . . . . ווען איר חברה, אז קצבים זאָלן אין 2 וואָכן אויסהאַלטן א סטרייק און ניט שעכ־טן וועט איז נאָך ניט געהערט געוואָרן, די אַראַבער וועלן דאָך צעפּיקעט! . . . פאַר־

וואָס מיר דאַרפן טאָן פאַר די דעקלאַסירטע

(אויסצוג פון דער רעדע געהאַלטן ביי דער מאַסן־פאַרזאַמלונג לעצטן זונטאָג אין פעלעס, פון הרב א. זילבערשטיין

דער שטאַרקער געזעץ פון צופאַסן זיך הקלע" פון דער וועלט, און די אידן דאָרט אינטערעסירן, וואָס אין אַזוי לעבנס נויט־טיק פאַר אונזער קערפּער, איז אויך אַנ־געוועגדעט צו אונזערע גייסטיקע כוחות און יעדער שטאַרקער איינדרוק ווערט שוואַך ווען עס ווידערהאַלט זיך און מיר פאַסן זיך באַלד צו דערצו — און אויב דאָס וואַהרימע פילנדע אידישע האַרץ, וואָס איז פאַרבונדן מיט א מיליאָן פערדס צו אַלע אידישע הערצער און קאָן ניט פאַרלייגן גלייכגילטיק צו דעם וואָס קומט פאַר מיט די אידן־פאַלאַשן אין אביסיניע, איז אינגאַנצן אַראָפּגערייסן געוואָרן און געבליבן קאַלט און הארט צו דעם וואָס קומט פאַר מיט די אידן אין רוסלאַנד, — איז דאָס א פּועל וואָס פון צופיל רחמנות, אַלע וואָס מאַנען ביי אונז רחמנות אויף די רוסישע אידן זיינען דאָרט פאַרמשפּט צו פאַרניכטונג, צו אונטערגאַנג, און דאָס אַליין ניט שלעכטע רעזולטאַט, ווייל ווער א פאַר׳משפּט׳ן צום טויט טראַכטן מיר ווייניק וואָס, מיט אים קומט פאַר פאַר די טעג וואָס ער וואַרט אויף זיין דריטן טעג, — מיר דיינקען וועגן רוס־לאַנד ווי דער "גיהנום התחתון", די "כף־מיליעס און שטיקלאַך משפחות באַרויבט ווען ס׳איז נאָך דאָ אייניקע באַלעבאַטים אין ווין, די רעגירונג, געפענטעט דורך דער קאָנסטיטוציע, האָט געוויס גאָרנישט געקאָנט טאָן צו אָפּהייגן קעגן דעם שוואַכן די מאָרקסיסטישע תלמידים", וועלכע זאָרגן פון שטענדיק אָן נאָר פאַר אין טייל פון דער באַפעלקערונג: דעם אַרבעטער קלאַס, און די לעצטע האָבן די גאַנצע צייט ניט אויפגעהערט צו פּראָ־טעסטירן קעגן דעם דאָזיקן מצב, פאַרערגיק דיק פון דער רעגירונג, זי זאָל זיך זעען אַריינמישן אין די אינערלאַכע ענינים פון׳ם "לאַנד" ווין נאָר דערצו האָט מען געראַפט קודם־כל ענדערן די קאָנ־סטיטוציע. און אויסדם קאָן מען אַזוי לייכט ניט דורכפירן, ווייל, כדי מען זאָל קאָנען ענדערן א קאָנסטיטוציע, מוז מען האָבן אַן הסכם פון צוויי דרינטל שטימען — א צאָל, וואָס אַלע בורזשואַזע פּאַרטיי־ען צוזאַמען גענומען פאַרמאָגן ניט, און וועלן אפשר קיינמאָל ניט פאַרמאָגן.

דער "היימוועהרן" האָט די גאַנצע צייט געדראָעט דאָס מיט א מאָרש אויף ווין און האָט אָפּט פאַרגעלייגט דער רעגירונג זיין היילף צו דורכפירן מיט כח די נויטיקע שנעיים, נאָר דערצו איז נאָך קיינמאָל ניט געקומען. ראַשיִן, איז דער "שוץ־בונד" געווען זייער שאַרף אין די ערשטע יאָרן נאָך דער רעוואָלוציע און, שנית, האָבן די רייכע אַליין מורא געהאַט זיך אָנצוטרויען דעם "היימוועהרן", וועלכער איז אין אָנגעגעבן פון עקסטרעמע רעאַקציאָנערן פון׳ם לאַנד.

בינו לבינו זיינען דעם 15טן יולי, 1927 אויסגעבראָכן אין ווין די אומרוען, וועלכע האָבן די באָלשעוויקעס שיר ניט גע־בראַכט צו דער מאַכט. מען האָט דאַמאָלט באַשיינפערלאַך אַרויסגעזען, ווי ווייט אומעטיקיט און שוואַך׳ס איז די רעגי־רונג. נאָר א דאַנק דעם דעמאָלדיקן פעסטן ראש פון דער ווינער פּאָליציי, און דעם איצטיקן קאַנצלער שאַבער, איז די עסטרייכישע רעפּובליק אָפּגעראַטעוועט געוואָרן פון דעם באַלשעוויסטישן אויפ־שטאַנד. די סאָציאַליסטן האָבן צוליב דעם דאָזיקן אויפשטאַנד זייער פיל פאַרלאָרן אין זייער השפעה אויף דער עסטרייכי־שער באַפעלקערונג. מען האָט זיי לחלוטין ניט־באַשולדיקט אין דעם, אז דאָס האָבן זיי געבראַכט צו דעם אויסברוך פון די רודערנישן. מ׳האָט זיי נאָר קריטיקירט דערפאַר, וואָס זיי האָבן מיט א סך שווער געמאַכט שאַבערן אַז איינשטיין דאָס לאַנד און וואָס זיי האָבן געפירט קעגן אים און קעגן דער ווינער פּאָליציי א פאַר־ביס׳ענע אגיטאַציע.

פון דאַמאָלסט אָן הויבט זיך אָן דער אויפשוואונג פון׳ם "היימוועהרן". אונטער דער השפעה פון דעם קאַנצלער פון יענער צייט, דעם מאַניסטער סייפעל, ווערט דורך די רעגירונג, געפענטעט דורך דער קאָנסטיטוציע, האָט געוויס גאָרנישט געקאָנט טאָן צו אָפּ־הייגן קעגן דעם שוואַכן די מאָרקסיזם און קעגן דעם אומגעלומ־פּערטער קאָנסטיטוציע. די אַנגעשראָקענע ניט סאָציאַליסטישע שיכטן פון׳ם פאָלק באַפן אויף מיט א באַזונדערער באַגייס־טערונג דעם קולקורא. די רייען פון דעם "היימוועהרן" ווערן גרעסער פון טאָג צו טאָג. ס׳פליסן איין אין זייערע קאַסעס אומעהויערע סכומים פון געלט. מען באַ־קומט מלבושים און געוועהר; ס׳הויבן זיך אָן צו באַוויין אין פאַרשיידענע שטעט אין דערפער, און אפילו אין דער ווינער שטאָט גופא, די דיסציפּלינאַרישע חיילות פון׳ם "פאַשיסטישן פליגל", וועלכע ווינ־דורך מאַניפעסטאַציעס אויסדריק זייעפ־דיק אַז אין דער אמת׳ן געוואָלט שוין וואָס גיכער קומען צו א קאָמפּראָמיס אויף א לענגאַרן וועג, איידער צו באַנוען געוועהר. בלויז די אַלטע מיטגלידער פון דעם "היימוועהרן", וועלכע געריינען נאָך די "גוטע צייטן" פון׳ם אַמאָליקן אימפּעריאַליזם, האָבן ליב צו אַרויסגיין אויף יעדער שריט און טריט זייער מלחמה שטימונג. די מאַיאָרי־טעט אָבער, די יונגע, די רייכע, די וועל־כע האָבן ערשט פריש געמאַכט זייער קר־מען צו דער רעכטער אַרגאַניזאַציע, שטיי־ען אָבער גאָר ווייט פון ראַדיקאַלע קאָמפּ־מישלען. אנשרעקן אביסל די מאַרקסיסטן, מיט פאַראַדן און מיט מאַניפעסטאַציעס, צעטומלען זיי מיט דעם קלאַנג פון כלי־זין, — מחיכא תתיא. נאָר באַלאַנגען זיין אין צו פאַרגיס׳ן בלוט, פאַלן אַליין אפשר א קרבן אויפ׳ן פעלד־שלאַכט, און אַריינ־שלייפערן דאָס לאַנד אין א מורא׳דיקן אָפּגרונט פון ליידן און פּיין, — ניין, אויף דעם האָט קיינער פון די "היימוועהרן" גבורים קיינמאָל קיין גרויסן חשק ניט גע־האַט. די קעפּ פון דעם רעכטן פליגל וויינען דאָס גאַנץ גוט און זיי זיינען דערפאַר גרייט אויף געוויסע תחומים, אבי די קאָנ־סטיטוציע זאָל וואָס גיכער פאַרבעטן ווערן.